

Karpacka Troja

Piątek | 17 CZERWCA 2011

Dodatek specjalny

Nowoczesne oblicze przeszłości

Skanseny archeologiczne stanowią specyficzną kategorię obiektów muzealnych – czas nie tylko może, ale nawet powinien się w nich zatrzymać, a przeszłość, odległa o setki, a nie rzadko o tysiące lat, opuszcza w nich muzealne gabloty i wychodzi do widza na tyle blisko, aby mógł jej niemal dotknąć.

Postęp i będące jego rezultatem rosnące oczekiwania turystów przyniosły w ostatnich latach owoc w postaci kilku nowoczesnych, multimedialnych muzeów i ekspozycji, których oferta z powodzeniem może konkurować z innymi kategoriami rozrywek. Czas na zmiany przyszedł także dla skansenów. Karpacka Troja – skansen archeologiczny powstały w Trzcinicy k. Jasła – jest pierwszym w Polsce obiektem te-

go typu, w którym zmiany te naprawdę widać. Należy jednak pamiętać, że w przypadku skansenów archeologicznych specyfika placówek dyktuje wyraźnie określone ramy zmian. Przeszłość w dalszym ciągu musi być na pierwszym miejscu i nie może zostać zagłuszona poprzez chociażby zbyt dużą liczbę urządzeń multimedialnych rozpraszających widza i odciągających jego uwagę od istoty ekspozycji. Jednakże turyści powinni też ją poznawać w komfortowych warunkach dostosowanych do wymogów zmieniającej się rzeczywistości. To połączenie stanowiło od początku cel twórców Karpackiej Troi.

Obok tradycyjnego skansenu na jej obszarze znajduje się nowoczesny pawilon wystawowy mieszczący zaplecze edukacyjne uwzględniające różny

wiek młodych gości, zaplecze gastronomiczne oferujące przysmaki kuchni współczesnej i dawnej oraz wielofunkcyjna sala konferencyjna, w której można będzie nie tylko wziąć udział w sesji naukowej, obejrzeć film, ale nawet wysłuchać koncertu muzyki rodem z wczesnego średniowiecza. Pawilon mieści jednak przede wszystkim ekspozycję, przy której projektowaniu dołożono wszelkiej staranności, aby zachować równowagę pomiędzy nadrzędnym celem wystawy, czyli prezentacją przeszłości, a ilością i charakterem „pierzastka multimedialnego” mającego ową prezentację uatrakcyjnić. Ekspozycja wprowadza turystę w zagadnienia prezentowane w plenerze, gdzie nowoczesność całkowicie ustępuje pola historii przemawiającej własnym językiem niepo-

trzebującym wsparcia w postaci nowoczesnych technologii...

Nowoczesność Karpackiej Troi nie ogranicza się wyłącznie do wybranych elementów infrastruktury placówki – nowoczesna ma być także działalność muzealników, uwzględniająca możliwości, jakie daje dzisiejsza technika. Przykładami takiej aktywności są m.in. produkcja filmu dokumentalnego w niespotykanym atrakcyjny sposób prezentującego temat pradziejów Polski (film pt. „Trzcinica – Karpacka Troja”, który ukazał się w 2010 r.), realizacja projektu „Mały odkrywca”, w ramach którego powstała specjalna sala edukacyjna dla przedszkolaków, w której najmłodsi goście skansenu będą mogli wziąć do ręki replikę zabawki sprzed setek lat lub wysłuchać specjalnej kolekcji bajek opowiadających

o grodzie w Trzcinicy, czy wreszcie pomysł organizacji spektakularnego widowiska multimedialnego na otwarcie obiektu, które ma przejść do historii jako „wielki wybuch” Karpackiej Troi. Spektakl, rozgrywający się w samym sercu skansenu i łączący film, teatr, światło i dźwięk, będzie pierwszym w Polsce widowiskiem poruszającym temat najdawniejszych dziejów ziem polskich i zaprojektowany został w taki sposób, aby widzowie mogli doświadczyć przeszłości niemal wszystkimi zmysłami i zobaczyć jej zupełnie nowe, nowoczesne oblicze. Jeśli tak mają wyglądać zmiany w skansenie archeologicznym, to jestem zdecydowanie na tak!

—David Iwaniec
kierownik Skansenu Archeologicznego
Karpacka Troja w Trzcinicy

Przeszłość i przyszłość podają sobie rękę

Trzcinica – ta nazwa już wkrótce znajdzie się we wszystkich przewodnikach turystycznych po atrakcjach, które koniecznie trzeba zobaczyć podczas wakacyjnych wędrowek i weekendowych wypadów. To miejsce, gdzie przeszłość i przyszłość podają sobie rękę. Gdzie o czasach dawno minionych, o lu-

dziach sprzed wieków opowiada się w sposób zajmujący i niebanalny. Historia staje się przygodą, osobistym przeżyciem.

To właśnie w tym miejscu, już 4 tysiące lat temu, w epoce brązu, istniała obronna osada porównywana do mitycznej Troi. Zamieszkiwały ją ludy związane z cywilizacją anatolijsko-balkańską, co jest dowodem na przenikanie się

na tych ziemiach różnych doświadczeń cywilizacyjnych, jakie przynosiły ze sobą przybysze z różnych stron kontynentu. W średniowieczu powstała w Trzcinicy osada słowiańska, a jej mieszkańcy przekształcili ją w potężne grodzisko obronne, dziś uznawane za jedną z najstarszych i najokazalszych słowiańskich twierdz.

Podkarpacie od wieków było regionem otwartym na przybyszów ze świata. Tu znajdowali schronienie i dom: Polacy, Żydzi, Ukraińcy, Słowacy, Węgrzy, Niemcy, Austriacy. Bogactwo kultur, zwyczajów, języków, wyznań tworzyło barwną i wzajemnie się przenikającą mozaikę, która pozostawiła po sobie unikalną i – właściwą takim

miejscom – magiczną atmosferę wpisaną w krajobrazy, pomniki przeszłości, obrzędy. Przenikał to miejsce przez wieki duch tolerancji i współpracy.

Dziś, w czasie poszukiwania źródła własnej tożsamości w ramach integrującej się Europy, te wartości mogą być naszym polskim wkładem w duchowe dziedzictwo Europy – otwartość

na kulturowe odrębności, tolerancja, gotowość do współpracy. Podkarpacie stawia na nowoczesność, innowacyjność, rozwój. Ale nie zapomina o swoim dziedzictwie. Karpacka Troja jest na to najlepszym przykładem.

– Miroslaw Karapyta
marszałek województwa podkarpackiego

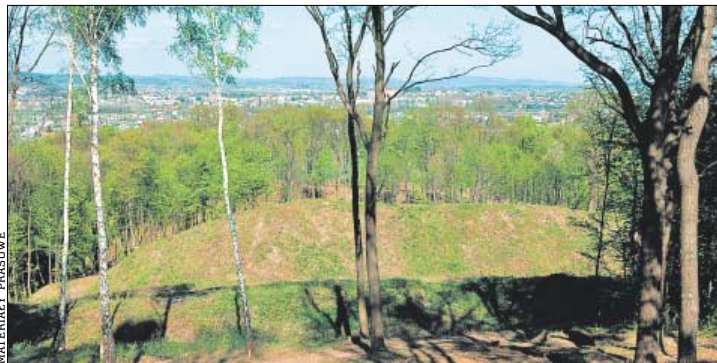
Winiarska stolica Polski

Jasło leży tylko o krok od Karpackiej Troi i jest malowniczo położonym miastem z tradycją historyczną sięgającą XII wieku. Pierwsze źródła pisane na temat osady Jasiel pochodzą z 1185 r., a w 1261 r. powstała tu osada targowa należąca do cystersów z Koprzywnicy.

Podczas II wojny światowej zostało niemal całkowicie zniszczone (w 97 proc.). Mieszkańcy jednak się nie poddali i rozpoczęli bardzo trudny proces odbudowy Jasła,

zwanego wcześniej małym Wiedniem. Z miastem związani są znani muzycy, artyści, naukowcy różnych dziedzin i ludzie tej miary co matematyk Hugo Steinhaus, archeolog Karol Myśliwiec, mjr H. Dobrzański „Hubal”, wynalazca lampy naftowej i założyciel pierwszej na świecie destylarni ropy w Jasle Ignacy Łukasiewicz.

Obecnie Jasło stało się stolicą polskiego winiarstwa i jest głównym punktem na mapie „Winiarskich ścieżek Podkarpacia”, a od winnicy do win-

MATERIAŁY PRASOWE

nicy można podać nie tylko pieśń, ale również konno. To miasto, które patrzy w przyszłość i wdraża ideę innowacji.

Z myślą o swoich obecnych i przyszłych mieszkańcach ma w planach budowę strefy aktywności gospodarczej, tworzy

klaster innowacyjności i planuje budowę Centrum Łukasiewicza.

– Andrzej Czerniecki,
burmistrz Jasła

Wskreszenie grodu nad Ropą

Przez dziesięciolecia wiedza o człowieku prehistorycznym na południu naszego kraju, w Karpatkach, prowadziła do następującego scenariusza: człowiek zapuszczał się w te strony tylko sporadycznie, a jego pierwsze ślady można odnosić do schyłku epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Eksponowano przy tym dolinę Dunajca, jako najważniejszą arterię komunikacyjną, łączącą dorzecze Wisły z cywilizacyjnie bardziej rozwiniętym Południem.

Ponad pół wieku temu w Trzcinicy koło Jasła na małą skalę zbadano istniejące tu grodzisko – Wały Królewskie. Jednak dopiero u schyłku XX w. ta drewniano-ziemna forteca została pełniej rozpoznana na-

ukowo. To zasługa Jana Gancarskiego, wieloletniego dyrektora Muzeum Okręgowego w Krośnie, który przez wiele lat badał to miejsce i ustalił ponad wszelką wątpliwość następstwo kolonizacji z wczesnego (kultura mierzaniowicka) i starszego okresu epoki brązu (kultura Otomani).

Wielki potencjał informacyjny i wysoki poziom kulturowy odkrytych śladów pozwolił skonstruować Trzcinicę ze słynną starożytną Troją, a także z kulturą egejską, szczególnie z czasów rozwoju kultury mykańskiej.

Jan Gancarski odtworzył w Trzcinicy rozmiary ówczesnych osiedli zamkniętych pierścieniami wałów i fos, kształty i umiejscowienie chat, odnalazł kolejiny sta-

rożytnej drogi, zlokalizował punkt czerpania wody, a nawet resztki ofiary zakładzinowej w postaci celowo złamanej siekiery z brązu, której każda połowa została osobno zakopana w narożniku grodu. Ponadto potwierdził wczesnośredniowieczną metrykę znacznej części pozostałości drewniano-ziemnych umocnień. Głośnym wydarzeniem było odkrycie na majdanie grodziska skarbu srebrnych przedmiotów z tych czasów, ukrytych zapewne w chwili zagrożenia.

W trakcie badań wykazano, że w Trzcinicy istniało ufortyfikowane osiedle już około roku 2 tys. p.n.e. Jego mieszkańcy w pewnym momencie rozwoju grodu przyjęli nowe kulturowe treści, pochodzące z basenu Morza Śródziemnego. Najprawdo-

podobniej w drodze pokojowej infiltracji ludność z Południa, z dorzecza środkowego Dunaju zajęła północne zbocza Karpat. Przybyła także w okolice Jasła i zasiedliła to miejsce, starannie fortyfikując fragment wzniesienia nad Ropą.

Prawie dwa i pół tysiąca lat później miejsce to znów będzie zasiedlone, stanowiąc ważny punkt na mapie wczesnosłowiańskich grodzisk. Polskie Karpaty wzbogacą się o rekonstrukcję obrazu życia ludzi na początku epoki brązu i we wczesnym średniowieczu, przygotowaną z rozmachem i dbałością o zgodność z naukowym przekazem.

– prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak,
Instytut Archeologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Świat kultury i przyrody

Projekt skansenu archeologicznego Karpacka Troja jako głównej atrakcji turystycznej Jasła i okolic był jednym z celów wsparcia ze strony powiatu. W latach 2005 – 2010 powiat jasielski kwotą blisko 400 tysięcy złotych znacznie wsparł jego budowę.

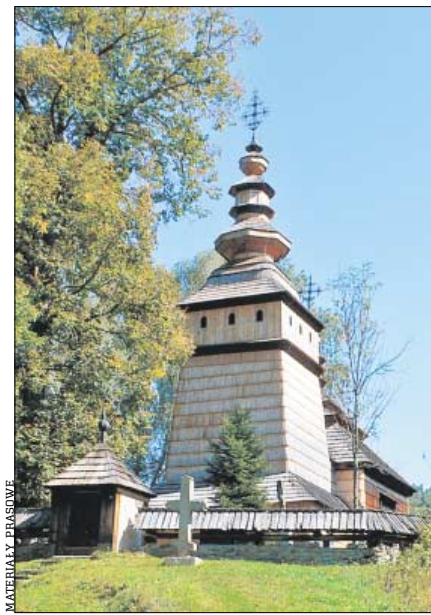
Powiat jasielski położony jest w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego. Wyżynno-górzysty krajobraz pogranicza oraz uroki Magurskiego Parku Narodowego przyciągają turystów nie tylko pięknem bogactw naturalnych, ale także ciekawą, choć nieco burzliwą historią i zabytkami. Na szczególną uwagę zasługują świątynie, kapliczki i krzyże przydrożne.

Najczęściej odwiedzanym miejscem jest Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej w Dębowcu. Jedną z najstarszych parafii na południu Polski jest Sanktuarium Matki Bożej Królowej Gór w Skalniaku. Czczony tam obraz Matki Boskiej przypomina wizerunek Czarnej Madonny z Jasnej Góry, który ma wyraźne cechy bizantyjskie. Będąc na szlaku pielgrzymkowym, warto odwiedzić Sanktuarium Matki Bożej Zawierzenia w Tarnowcu z pięknym późnobarokowym ołtarzem i gotycką Cudowną Figurą Madonny z Dzieciątkiem z XV w. Godne polecenia jest Sank-

tuarium Błogosławionego Księcia Władysława Findysza w Nowym Żmigrodzie.

Przez powiat jasielski przebiega szlak architektury drewnianej. Urok starych drewnianych kościołów i cerkwi jest nieprzemijający. Zabytkowe drewniane kościoły są milczącymi świadkami wydarzeń na przestrzeni wieków. Piękne cerkwie świadczą o bogatej kulturze mieszkających tu kiedyś Łemków. Podziwiać można kilkanaście cmentarzy żołnierzy poległych w I wojnie światowej. Były to najpiękniejsze cmentarze Galicji Zachodniej ze względu na różnorodność form architektonicznych i dbałość o detale. Są dzisiaj nie tylko dowodem ofiary życia walczących, ale również wielkim dziełem artystycznym.

– Adam Kmiecik,
starosta powiatu jasielskiego

MATERIAŁY PRASOWE

MATERIAŁY PRASOWE

Gmina Jasło leży w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego, w Kotlinie Jasielsko-Krośnieńskiej. To obszar atrakcyjny dla agroturystyki oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.

Znajdują się tu cenne zabytki architektury, miejsca pamięci związane z wojnami i obiekty

Miejsce, jak żadne inne...

archeologiczne świadczące o przastarej i bogatej historii tej ziemi. Największą atrakcją turystyczno-kulturalną jest skansen archeologiczny Karpacka Troja w Trzcinicy. Jest to jedna z najstarszych i najpotężniejszych w Polsce osad obronnych z początków epoki brązu licząca ponad 4 tysiące lat oraz monumentalne grodzisko wczesnośredniowieczne. Łączna liczba zabytków znalezionych w Trzcinicy przekracza 160 tys.

Wśród zabytkowych obiektów na terenie gminy wyróżnia się drewniany kościół w Trzcinicy pw. św. Doroty datowany na koniec XV wieku z zachowanymi fragmentami renesansowej polichromii. Kościół ten należy do naj-

starszego typu konstrukcyjnego zrębowych świątyń drewnianych zwanego systemem więźbowo-zaskrzynieniowo-zaczepowym. Do czasów obecnych zachowały się pierwotna więźba dachowa storczykowa, okna nawy i prezbiterium zamknięte łukiem osłonego grzbietu oraz (częściowo zrekonstruowany) późnogotycki portal z prezbiterium do zakrystii. Wnętrze przykryte jest stropami płaskimi, zwanymi zaskrzynieniami, dekorowane polichromią renesansową z połowy XVI w., ufundowaną przez Jana Ocieskiego, kanclerza wielkiego koronnego, oraz polichromią manierystyczną z około połowy XVII wieku.

– Stanisław Pankiewicz,
wójt gminy Jasło

Film o wyjątkowym miejscu

Nakręcimy film archeologiczny, jakiego nikt jeszcze w Polsce nie zrobił – to była moja dewiza przyświecająca temu projektowi. Wystarczyło tylko... wymyślić ciekawy scenariusz, znaleźć pieniądze na produkcję i skompletować zespół realizacyjny.

Wykorzystując wiedzę naukowców prowadzących badania w Trzcinicy i odkryte w trakcie wykopalisk zabytki, ułożyliśmy z Janem Gancarskim najbardziej prawdopodobną historię Karpackiej Troi. Chcieliśmy pokazać, jak wyglądało to miejsce od momentu, gdy powstała tu jedna z pierwszych na ziemiach polskich osad obronnych, aż do czasu zagłady wczesnośre-

dnio-wiecznego, potężnego grodu. Zaplanowaliśmy też inscenizację z życia codziennego mieszkańców oraz komputerowe, wirtualne rekonstrukcje obiektów w różnych fazach funkcjonowania grodu. Tak powstał scenariusz filmu. Prace nad filmem trwały blisko rok.

Film „Trzcinica – Karpacka Troja” emitują TVP Historia i Discovery Historia. Na I Festiwalu Filmów Archeologicznych Kraków 2010 film został obdarty nagrodami i zebrał entuzjastyczne recenzje.

– Jury doceniło w ten sposób nowatorskie przedstawienie wyników badań wykopaliskowych – napisał Szymon Zdziebłowski w tekście „Laureaci Fe-

stiwalu Filmów Archeologicznych”, PAP – Nauka w Polsce.

„Niespotykane połączenie nowoczesnej sztuki filmowej z edukacyjnymi walorami obrazu dokumentalnego dało niezwykle atrakcyjny efekt końcowy, odpowiadający światowym produkcjom, znanym np. z Discovery czy National Geographic” – zrecenzowała Ewa Wawro w artykule „Wielki sukces filmu o Karpackiej Troi”, nowiny24.pl.

Jesienią film będzie rywalizował o nagrody festiwalu filmów archeologicznych w Rovereto (Włochy) i w Irunie (Hiszpania).

Zdzisław Cozac,
reżyser filmu
„Trzcinica – Karpacka Troja,

Przeszłość i nowoczesność w Trzcinicy

To będzie najlepszy skansen w Polsce i w tej części Europy. Skansen Karpacka Troja w Trzcinicy k. Jasła na

Podkarpaciu łączy elementy przeszłości z najnowocześniejszymi technikami multimedialnymi. Jest połączeniem tradycyjnej formy skansenu oraz no-

wocześniejszej formy muzeum XXI wieku. Zwiedzający mogą tu poczuć przeszłość poprzez nowoczesną technikę.

To dzieło życia Jana Gancarskiego, dyrektora Muzeum Podkarpackiego w Krośnie, wieloletniego badacza grodziska w Trzcinicy. Sztucznie uformowany cyfel z wysokimi nasypami ziemnymi interesował go „od zawsze”. Badania wykopaliskowe rozpoczął już w 1991 roku. Dokopał się znalezisk archeologicznych o randze europejskiej. Odkrył najstarsze, ze znanych w Polsce, osady obronne, które potwierdzają ślady oddziaływania cywilizacji anatolijsko-balkańskiej na tereny ziem polskich. Dowiodły one, że Trzcinica to także jedno z najstarszych i najlepiej zachowanych grodzisk słowiańskich (770-1031 r. n.e.) z potężnymi wałami obronnymi, zajmujący 3,5 ha powierzchni. W trakcie badań ekipa Jana Gancarskiego odkopała ponad 160 tysięcy zabytków archeolo-

gicznych. W 1998 r. dyrektor Muzeum Podkarpackiego w Krośnie podjął decyzję o budowie w Trzcinicy skansenu. Zaczęło się żmudne zbieranie środków. Prace budowlane ruszyły w 2007 roku. W największym stopniu został sfinansowany przez Mechanizm Finansowy EOG, a także przez Podkarpacki Urząd Marszałkowski oraz samorządy lokalne. Całość kosztowała ponad 13 mln złotych.

Na bazie odkryć dokonanych w Trzcinicy powstał niepowtarzalny w skali europejskiej skansen archeologiczny – oddział Muzeum Podkarpackiego w Krośnie i unikalny kompleks turystyczny. Składa się z terenu grodziska Wały Królewskie oraz obszaru u jego podnóża, zwanego parkiem archeologicznym. Na grodzisku zrekonstruowane są fragmenty wałów obronnych i domostwa. Można obejrzeć dziewięć odcinków wałów obronnych, fragment drogi i bramę, dwa domy z początków

epoki brązu oraz bramę wczesnośredniowieczną, cztery chaty słowiańskie, czynne źródło św. Wojciecha z X wieku i miejsce ukrycia skarbu.

W parku archeologicznym zbudowano wioski z początków epoki brązu i wczesnego średniowiecza. Zrekonstruowane zostały wioska kultury Otomani-Füzesabony, sprzed 3,5 tys. lat, składająca się z sześciu domów oraz wioska słowiańska z IX w. składająca się z sześciu chat. Wszystkie wg technologii stosowanej w pradziejach. W obrębie parku przygotowane zostały plac na festyny, parking, ścieżki, drogi dojazdowe i oczka wodne. Wybudowano pawilon wystawowy o powierzchni ok. 1800 mkw., w którym prezentowane będą odkrycia oraz znajdują się pomieszczenia dla potrzeb usług turystycznych i działalności merytorycznej, m.in. sala konferencyjna, kawiarnia, sala edukacyjna oraz sklepik z pamiątkami.

—Józef Matusz

Odkrycia w Trzcinicy a epoka brązu w Europie Środkowej

Przełom III i II tys. przed Chrystusem to czasy wielkich przemian zachodzących w wielu dziedzinach na znacznych terenach Europy Południowej, a także w Kotlinie Karpackiej, czyli w dorzeczu środkowego Dunaju.

Następuje zanik wielkich kultur neolitycznych (o korzeniach sięgających jeszcze początków europejskiego rolnictwa VII/VI tys. przed Chrystusem), wykazujących już w tym okresie wysoki stopień rozwoju ówczesnej cywilizacji młodszej epoki kamienia, do upadku których zapewne nie mało przyczyniły się pasterskie plemiona z kamiennymi toporami bojowymi. W ich miejsce powstają nowe struktury osadnicze, poprzedzone zapewne ruchami grup ludzkich podążających w tym czasie głównie z południa na północ. W wyniku tego na znacznych obszarach północnych Bałkanów oraz dzisiejszej Rumunii, Węgier i Słowacji tworzy się u schyłku III tys. przed Chr. rozległa przestrzeń wspólnota kulturowa, tzw. epivucedolska (od obronnego osiedla w Vučedolu w północno-zachodniej Chorwacji), w ra-

mach której zaczynają się rozwijać ośrodki wytwórczości metalurgicznej (m.in. w Siedmiogrodzie), opartej na miedzi i złocie, stanowiącej już wówczas ważny stimulator szybkiego postępu cywilizacyjnego. Efekty tych zmian dość szybko znalazły swe odbicie także po północnej stronie Karpat i Sudetów, gdzie powstają takie kultury, jak mierzaniowska i unietycka, wykazujące wiele cech południowych. Trwałe ślady obecności tej pierwszej (w postaci tzw. grupy pleszowskiej) zostały odkryte również w Trzcinicy.

Dalszy dynamiczny rozwój w dorzeczu środkowego Dunaju, wciąż odbywający się w kontakcie ze strefą egejsko-anatolijską, doprowadził do utworzenia się także na tym bliskim nam terytorialnie obszarze nowej cywilizacji wczesnej epoki brązu. Jej archeologicznym wyrazem jest powstanie tam m.in. kultury Otomani-Füzesabony. Jej ludność budowała duże, dobrze ufortyfikowane osiedla, gromadziła skarby cennych przedmiotów z miedzi, brązu i złota, w które zapatrywała także swych zmarłych grzebanych na oddzielnych cmentarzyskach, takich jak

w Niżniej Myśli koło Koszyc w południowo-wschodniej Słowacji.

Do czasów odkrycia Trzcinicy sądzono, że budowniczości tych grodzów – tak bardzo przypominających fortyfikacje z tych czasów w rejonie Morza Egejskiego (m.in. ze starszych faz Troi) – zajmowali tylko wschodnie tereny Węgier i sąsiadującej z nimi Rumunii oraz południowo-wschodnią część Słowacji. Odkrycie przez Jana Gancarskiego podobnego do tych na południu założenia obronnego w Trzcinicy nad rzeką Ropa koło Jasła stanowiło więc dla badaczy wielkie zaskoczenie.

Ta sama kultura o bardzo bliskich związkach ze światem egejsko-anatolijskim jest także na północnym przedpolu Karpat! A więc ludzie pozostający w orbicie wpływów wysokiej już cywilizacji epoki brązu przekroczyli Karpaty i umieścili tu swoje pierwsze przyczółki.

Okazało się niebawem, że byli obecni także w kilku jeszcze innych miejscach na Podkarpaciu, m.in. w Wietrznicy, Krośnie, Sanoku, lecz najsilniejszy ośrodek po północnej stronie Beskidu Niskiego utwo-

rzyli właśnie w Trzcinicy. Mało tego – prawdopodobnie w trzcinickiej właśnie fortecy wysyłali wyprawy zwiadowcze dalej na północ. Groby z taką samą ceramiką jak w Trzcinicy odkryte zostały niedawno także w Gabułowicach niedaleko Krakowa.

„Zwiadowcy” cina trafili widocznie na opór miejscowej „barbarzyńskiej” ludności kultury trzci-

niekiej, skoro oni sami, a także ich pobratymcy, nie zakorzenili się na stałe poza strefą przykarpacką. Jednakże ich obecność nie była bez znaczenia dla sąsiadów z innych części Małopolski, którzy przyjęli wiele cech, widocznych zwłaszcza w ceramice, charakterystycznych dla kręgu kultury Otomani-Füzesabony. Byłoby to niemożliwe w takim zakresie, gdyby

nie przesunęli zasięgu tego kręgu na północne przedpole Beskidów, opanowane, jak wskazują na to przytoczone wyżej odkrycia w Trzcinicy, przez przedstawicieli tej nowej, wysokiej już cywilizacji pierwszej połowy II tysiąclecia przed Chrystusem.

—prof. dr hab. Jan Machnik
członek czynny PAU

Wczesnośredniowieczne grodzisko w Trzcinicy nad Ropą

Grodzisko w Trzcinicy położone jest na wyraźnie wyodrębnionym cyplu, na krawędzi płaskowyżu stanowiącego w tym miejscu zachodni brzeg doliny Ropy. Maksymalny areal stanowiska w obrębie wałów wynosił pierwotnie blisko 4 ha.

Widoczny obecnie układ wałów odzwierciedla wczesnośredniowieczną fazę zabudowy stanowiska. Jest ono podzielone na cztery wyraźnie wyodrębnione człony (I – IV), z których najniżej położony jest główny człon założenia (I) zajmujący wschodni kraniec cypla. Na terenie grodziska poza rejonem wałów nie stwierdzono występowania wczesnośredniowiecznych warstw

kulturowych, pojedyncze obiekty z tego okresu wkopane były w ziemię. W przekopach przez wał pierwszego podgrodzia zidentyfikowano 2 fazy budowy umocnień wczesnośredniowiecznych. Funkcjonowanie obu faz wału zakończyło się pożarem. Relikty wałów wczesnośredniowiecznego grodu odsłonięto w dziewięciu przekopach. W kilku z nich natrafiono na pozostałości tzw. wałów przekładkowych wykonanych z pni dębów ułożonych kilkunastoma poziomymi warstwami i przesypanych ziemią. Wały posiadały pierwotnie wysokość około 5 m. Ich ściany zbliżone były do pionu, pierwotnie najprawdopodobniej były celowo

pokrywane warstwą gliny zapobiegającej łatwemu podpaleniu tej konstrukcji.

Odmienną technikę budowy zastosowano przy wzniesieniu wału członu IV grodziska (trzeciego podgrodzia). Rozpoznany tam wał miał szerokość 3,4 – 4,0 m. Jego pionowe ścianki wzniesiono w technice plectionkowej, wewnątrz wału wypełnione było ziemią. Na majdanie głównego członu trzech podgrodzi natrafiono na kilkanaście niezbyt wielkich obiektów na planie owalu lub prostokąta z zaokrąglonymi narożnikami (ich powierzchnia nie przekraczała 10 – 12 mkw.). Być może niektóre z nich to pozostałości wgłęb-

nych części mieszkalnych budynków naziemnych.

Analizy dendrochronologiczne wskazują, iż wały starszej fazy grodu wzniesiono w latach 70. – 80. VIII w., młodszej fazy zaś w X – pocz. XI w. Datowanie starszej fazy grodu już na VIII w. potwierdza odkrycie na jego terenie żelaznej, karolińskiej ostrogi „oczkwatej” datowanej na VIII w., a także żelaznego, trójlistnego grotu strzały z trzpieniem – późnoawarskiego lub koczowniczego – wschodnioeuropejskiego (VIII – X w.). W tej sytuacji można na obecnym etapie badań przyjąć, iż wczesnośredniowieczny gród w Trzcinicy powstał po 770 r. Zbudowano go najprawdopodobniej od razu jako założenie wieloczłonowe (zapew-

ne czteroczłonowe, z główną częścią i trzema podgrodziami). Tę fazę funkcjonowania grodu zakończył pożar. Gwałtowny koniec młodszej fazy grodu wyznacza z kolei data ukrycia skarbu przedmiotów srebrnych na terenie głównego członu założenia, czyli lata 20. XI w.

Najbardziej prawdopodobne wydaje się wiązanie upadku grodu w Trzcinicy z wydarzeniami lat 1029 – 1031, czyli odzyskaniem przez Ruś Kijowską zdobytych jeszcze przez Bolesława Chrobrego tzw. grodów czerwieńskich wraz z Przemyślem, a także odbiciem z rąk polskich Moraw przez Czechów. Starsza faza grodu wczesnośredniowiecznego w Trzcinicy to jedno z najstarszych za-

chodniosłowiańskich założeń obronnych. Obecność na terenie grodu zabytków wywodzących się z kręgów kultury karolińskiej i koczowniczych Awarów wskazuje na dalekosiężne kontakty ówczesnych elit plemiennych ze światem zewnętrznym. Druga faza grodu to materialny dowód dramatycznych wydarzeń na południowo-wschodnim pograniczu państwa pierwszych Piastów. Odkrycie skarbu srebrnych monet, ozdób i okucia pochwy miecza dowodzi, iż na terenie grodu zamieszkiwali przedstawiciele elit państwa wczesnopiastowskiego.

—prof. dr hab. Jacek Poleski
Instytut Archeologii Uniwersytetu
Jagiellońskiego

REKLAMA

0667569/A

SKANSEN ARCHEOLOGICZNY

Karpacka Troja
dotknij przeszłości

OTWARCIE
24-26 CZERWCA 2011 www.karpackatroja.pl

organizator:

patronat honorowy:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

MINISTER KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

WOJEWODA PODKARPACKI

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

wsparcie:

imprezę wspierają:

POWIAT JASIELSKI

MIASTO JASŁO

GMINA JASŁO

patronat medialny:

POLITYKA.PL

RZECZPOSPOLITA

WP.PL

TVP RZESZÓW

Polskie Radio
RZESZÓW

Krosno 3.pl
PORTAL & TELEWIZJA

JASŁO 4U.PL
JASIELSKI PORTAL INFORMACYJNY

sponsorzy imprezy:

PGNiG
Polski Gazodostawca

sponsor Skansenu:

FIRMA HANDLOWA
DOMICELA
sp. z o.o.

WYSOWIANKA

INWEST-BUD
SANOK